

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kotonen, Tommi

Title: Nürnbergin psykiatri pahuuden olemusta etsimässä

Year: 2020

Version: Published version

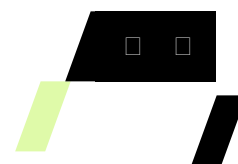
Copyright: © Kotonen & Agricola: Suomen historiaverkko; Historiallinen Yhdistys ry, 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kotonen, T. (2020, 2.10.2020). Nürnbergin psykiatri pahuuden olemusta etsimässä. Agricolan kirja-arvostelut. <https://agricolaverkko.fi/review/nurnbergin-psykiatri-pahuuden-olemusta-etsimassa/>

- ▼ Historia
- ▼ Media
- ▼ Perinne
- ▼ Taide

VALIKKO

ARVOSTELUT

LISÄÄ ARVOSTELU

JAA:

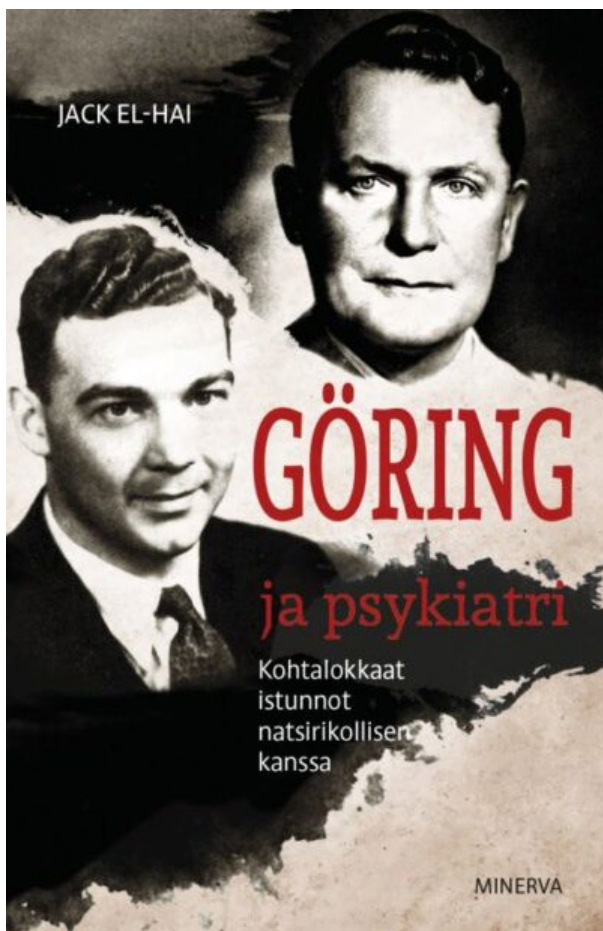
Nürnbergin psykiatri pahuuden olemusta etsimässä

2.10.2020 | TOMMI KOTONEN

Sodan jälkeen liittoutuneiden vangeiksi jääneet natsijohtajat kiinnostivat suuren yleisön ohella psykyen asiantuntijoita, jotka pyrkivät selvittämään pahuuden olemusta. Teos kertoo mielenkiintoisen ja dramaattisen tarinan korkea-arvoisia natseja tutkineesta psykiatrasta, joka ei lopulta ollutkaan niin erilainen kuin tutkimuksensa kohteet.

El-Hai, Jack: *Göring ja psykiatri* [*The Nazi and the Psychiatrist*]. Minerva, 2020. 312 sivua. ISBN 9789523750036.

Jack El-Hain teos *Göring ja psykiatri* kuvaa amerikkalaisten yrityksiä ymmärtää kolmannen valtakunnan johtohahmojen psykyettä ja pahuuden olemusta. Teoksen keskushenkilönä on psykiatri

Douglas Kelley. Sodan päätyttyä Kelleylle tarjoutui poikkeuksellisen kiintoisa työtehtävä Nürnbergin oikeudenkäyntiä odottavien natsijohtajien psykiatrina. Kelley tarttui tilaisuuteen koko tarmollaan, haaveillen tieteellisestä läpimurrosta. Kirja on henkilökuvan ohella kiintoisa katsaus psykiatrian ja politiikan välisistä kytkennöistä.

Natsijohtajien ja erityisesti **Hitlerin** psyykettä oli toki analysoitu jo aiemmin, sodan aikana ja tiedustelutarkoituksissa, mutta varsin hajanaisten lähteiden avulla. Näitä varhaisia tulkintoja voi pitää

varsin mielikuvituksellisina. Natsijohtajien suora kohtaaminen avasi kuitenkin aivan toisenlaisia mahdollisuuksia, ja heille tehtiinkin laajasti erilaisia testejä älykkyystutkimuksista Rorschachin musteläiskätestiin.

Tulkinnoilla oli luonnollisesti kiinnostavuutta ihmisen psyyken analyysin kannalta, mutta niillä oli oma vaikutuksensa myös sodan jälkeisessä politiikassa pyrittäessä vahvistamaan demokratiaa ja vapautta, ja varmistamaan ettei sotaan johtanut tilanne enää koskaan toistuisi. Oleellista oli ymmärtää ”natsipsyykettä” ja sen mahdollisia patologioita.

Kylmän sodan käynnistyttyä uudeksi viholliseksi noussut Neuvostoliitto rinnastettiin usein Hitlerin hallintoon vastaavana totalitaristisena hirmukoneistona, ja jälkimmäiseen kohdistuneille analyyseillekin tuli sitä myöten uutta käyttöä. Oma lukunsa on pohtia, miten joskus varsin patologisetkin tulkinnat olisivat mahtaneet suhteutua esimerkiksi 1950-luvun kommunistijahtiin ja ”mccarthyismiin”.

KILPAJUOKSU NATSIPSYYYKEN YMMÄRTÄMISEKSI

Yksi kirjan sivujuonteista on Kelleyyn ja toisen natsijohtajia tutkineen psykologin **Gustave Gilbertin** välinen kilpailu. Kelleyyn jälkeen Nürnbergiin saapunut Gilbert osasi saksaa, ja kykeni siten luomaan suuremman kontaktin vankien kanssa. Molemmat kirjoittivat jälkikäteen natsijohtajia analysoineen kirjan havaintojensa perusteella. Kolmantena vankeja haastatelleen psyyken ammattilaisen, Kelleyyn seuraajaksi tulleen **Leon Goldensohnin** muistiinpanoista on lisäksi postuumisti koottu **kirjan mittainen esitys**, joka on sittemmin suomennettu.

Natsijohtajille tehtiin muun muassa Rorschachin musteläiskätesti. Testin taulussa IX Göring näki ”lihavavatsaisen haamun.” Kuva: Wikimedia Commons.

Gilbertin **teos** sai aikanaan selvästi enemmän huomiota kuin Kelley'n analyysi. Hänen tekstinsä kuvasi kenties paremmin ajan henkeä, ja sitä, millaisena natsijohtajat haluttiin nähdä. Toisin kuin Kelley, Gilbert näki heidät pahuuden prisman kautta, mielisairaina ja psykopaatteina. Hän kirjoitti muun muassa ”tappajaroboteista”.

Kelley puolestaan ei nähnyt suurta eroa esimerkiksi menestyneen yritysjohtajan ja kolmannen valtakunnan keskeisten henkilöiden välillä. Hitlerin hallinnon taustalla Kelley näki yksilöpsykologisten tekijöiden sijaan sosiokulttuurisia syitä. Hän varoittikin lapsellisiksi kuvaamiaan amerikkalaisia siitä, että vastaava ilmiö voisi hyvin tapahtua heilläkin.

Akateemisissa tulkinnoissa Kelley

kuitenkin lopulta otti ainakin erävoiton, muun muassa **Hannah Arendtin kirjoitusten** ja **Stanley Milgramin tutkimusten** antaessa taustatukea, vaikka Gilbertin esittämät tulkinnat ovat edelleen osa ainakin populaarikulttuuria.

Sittemmin Kelley'n esittämälle tulkinnalle on antanut tukea myös **Christopher Browning** tutkiessaan sosiaalipsykologiaa ja autoritäärisen yhteisön vaikutusta tappotehtäviin joutuneiden rivimiesten tasolla. Näkemys natsijohtajien ”pahuudesta” on arkipäiväistynyt ja kuten Browning osoitti, raakoihin tekoihin ei vaadittu mitään erityistä mielenlaatua – pois lukien kenties taipumus totella auktoriteetteja.

GÖRING JA PSYKIATRIN DEMONIT

Kirjan keskushenkilöksi nousee Kelley'n ohella **Hermann Göring**, joka kiehtoi psykiatria myös persoonallaan. Korkea-arvoisimpana kolmannen valtakunnan sodasta elossa selviytyneistä, tai eloon jääneistä johtajista Göring on luonnollisesti kiinnostanut monia muitakin.

Toisaalta ehkä juuri siksi, että häntä on päästy tarkastelmaan lähempää, hän ei ole yhtä pahamaineinen kuin esimerkiksi **Himmler** tai Hitler. Kuten El-Hain kirjakin pyrkii osoittamaan, hän oli lopulta varsin tavallinen, vaikkakin narsistinen hahmo, josta ei voinut luoda myyttejä.

Natsijohtajia Nürnbergin oikeudenkäynneissä. Herman Göring aition alemmalla rivillä ensimmäinen vasemmalta. Kuva: Bundesarchiv, Wikimedia Commons.

Göringin maineen suhteen on kiinnostavaa havaita, että hän ei useiden muiden Hitlerin hallinnon hahmojen tavoin juuri esiinny uusnatsien propagandassa. Göringin maine on siis heille ilmeisen hankala, mahdollisesti koska hänestä ei ole mahdollista luoda vastaavalla tavalla myyttiä.

Kelley kävi Göringin kanssa pitkiä keskusteluja, joissa esille nousivat myös psykiatrin omat demonit. Kunnianhimoinen psykiatri tunnisti haastateltavassa kenties kaltaisensa. Göringin itsemurhan psykiatri näki eräänlaisena viimeisenä voittona, uhmakkaana tekona, jolla hän otti kohtalonsa omiin käsiinsä.

Draaman kaaren täydentää Kelleyn toisinto tuosta teosta, jos kohta epäselväksi jää, oliko teko lopulta vahinko. Psykiatri päätti päivänsä oman perheensä edessä ottamalla syanidikapselin.

El-Hain teos ei lopulta tarjoa paljoakaan uutta tietoa Göringistä tai muista natsijohtajista. Kelleyn analyysi, jossa hän arvioi etteivät haastattelemansa natsit olleet mieleltään sairaita, vaan tehokkaita ja älykkäitä johtajia, ja että vastaavia tyyppisiä oli politiikan ja liikemaailman parissa Yhdysvalloissakin, on silti kiintoisa edelleenkin.

Kirja on kirjoitettu ennen **Donald Trumpin** valtaannousua, vaikka paikoin rinnakkaistuksia ei voi välttyä miettimästä. Sujuvasti kirjoitetussa kirjassa jää lähinnä häiritsemään se, että laajalti viitattujen psykologisten kokeiden ja teorioiden antia ei juuri kritisoida, vaan ne otetaan annettuina.

LISÄTIETOJA

- [Douglas Kelley radiohaastattelussa Nürnbergin oikeudenkäynnin aikaan 1945 \(Youtube\)](#)
- [British Pathén uutiselokuva Nürnbergin oikeudenkäynneistä \(Youtube\)](#)

KIRJOITTAJA

Tommi Kotonen, tutkimuskoordinaattori, Jyväskylän yliopisto.

✉ tommi.kotonen@jyu.fi

AVAINSANAT: [fasismi](#) / [natsismi](#) / [Nürnbergin oikeudenkäynnit](#) / [pahuus](#) / [psykiatria](#) / [psykye](#)

KOMMENTOI

Vain omalla nimellä kirjoitetut kommentit julkaistaan. Sähköpostiosoitettasi ei julkaista.
Pakolliset kentät on merkitty *

Kommentti

Nimi *

Sähköpostiosoite *

Kotisivu

Tallenna nimeni, sähköpostiosoitteeni ja kotisivuni tähän selaimeen seuraavaa

kommentointikertaa varten.

UUSIMMAT ARVOSTELUT

2.2.2021 | LEENA ROSSI

[Matkalla eläinutopiaan](#)

27.1.2021 | MARIA TAKALA-ROSZCZENKO

[Kärsimyksen historia liettualaisittain](#)

25.1.2021 | KRISTIINA KALLEINEN

[Uusia avauksia suuriruhtinaskunnan alun yhteiskuntahistoriaan](#)

22.1.2021 | LEENA ROSSI

[Mikä on ihmisen pohjimmainen olemus?](#)

UUSIMMAT KOMMENTIT

Jukka Kuhanen >> [Lassi Saressalo: Korpisotaa](#)

Kyseessä on SA-kuvan päivämäärän tulkintavirhe. Ne on ilmoitettu muodossa vvvv-kk-pv todennäköisesti arkistointisyistä johtuen. Tämä arkikielestä poikkeava päivämäärämerkintä aiheuttaa helposti tulkintavirheitä.....

Tapio Onnela >> [Lassi Saressalo: Korpisotaa](#)

Kyseisen SA-kuvan kuvateksti kokonaisuudessaan:"Kovien taisteluiden aikana on haavoittuneita kuljetettava edestä lentokoneillakin taakse hoitoa saamaan. Koska pikainen apu on tarpeen ja...

Eero Puranen >> [Lassi Saressalo: Korpisotaa](#)

Kuvateksti väittää haavoittunutta siirrettävän lentokoneeseen Tiiksjärvellä 1941, mikä ei tietenkään voi pitää paikkaansa.

Veijo Kauppinen >> [Kristiina Kalleinen: Uusia avauksia suuriruhtinaskunnan alun yhteiskuntahistoriaan](#)

Kristiina Kalleisen kirjan arvioinnin kuvassa esiintyvä Danielsson-Kalmarin huvila, Suviniemi, on edelleen olemassa Asikkalan Vääksyssä, kanavan vieressä. Huvilassa on järjestetty Historioitsijat...

Tarja-Liisa Luukkanen >> [Kristiina Kalleinen: Uusia avauksia suuriruhtinaskunnan alun yhteiskuntahistoriaan](#)

Suomen sodan jälkeen -teos on tietorikas ja monipuolinen esitys 1800-luvun alkuvuosista. Olin tässä juuri kirjoittamassa Agricolaan arviota ko. teoksesta, mutta...

SIVUKARTTA

ETUSIVU

AJANKOHTAISTA

TAPAHTUMAT

LISÄÄ TAPAHTUMA

ILMOITUKSET

APURAHAT

ARTIKKELIPYYNNÖT

TUTKIMUSPYYNNÖT

TYÖPAIKKAILMOITUKSET

LISÄÄ ILMOITUS

JULKAISUSEURANTA

EHDOTA JULKAISUA SEURATTAVAKSI

KESKUSTELU

LÄHTEILLE

EHDOTA AINEISTOA

JULKAISUT

TIETOSANOMAT

ARVOSTELUT

LISÄÄ KIRJA-ARVOSTELU

AGRICOLAN JULKAISUSARJA

AVAINSANAT

TIETOA SIVUSTOSTA

TIETOSUOJASELOSTE

OMA AGRICOLA

KIRJAUDU SISÄÄN

REKISTERÖIDY

MUOKKAA PROFIILIA

SALASANAN PALAUTUS

KERRO VIRHEESTÄ SIVUSTOLLA

AGRICOLA – SUOMEN HUMANISTIVERKKO

Agricola on humanististen tieteiden sähköinen ”ABCkirja”. Se on vuonna 1996 perustettu yliopistojen historian laitosten, arkistojen, seurojen, museoiden ja kirjastojen yhteishanke.

[LUE LISÄÄ](#)

Vastaava päätoimittaja

Tapio Onnela

Historian laitos, kulttuurihistoria, Sirkkala,

20014 Turun yliopisto

Kommentteja, korjauksia, linkkiehdotuksia ja muita viestejä voi lähettää myös sähköpostitse osoitteeseen

AGRICOLA@UTU.FI

YHTEISTYÖKUMPPANIT

Opetus- ja kulttuuri-
ministeriö

TIETEELLISTEN SEURAIN VALTUUSKUNTA
VETENSKAPLIGA SAMFUNDENS DELEGATION
FEDERATION OF FINNISH LEARNED SOCIETIES

TURUN
YLIOPISTO

TURUN HISTORIAALLINEN YHDISTYS

WSOY:n
kirjallisuussäätiö

Åbo Akademi